

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtrek in veča s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torika popoldne. — Ne zapre reklamacije so poštnine proste.

Današnja številka obsega 8 strani.

Slovenska kmečka kri v naših mestih.

Zadnje ljudsko štetje je pokazalo, da zalaga naša mesta s svežo in zdravo krvjo naš slovenski kmet. Brez našega kmeta bi mesta na slovenski zemlji, posebno ob meji, že zdavno propadla. Prav velikokrat se sliši, da se ozira naša politika preveč na kmeta, da se veliko denarja, ki ga plačajo meščani, uporabi za izboljšanje gospodarstva, prometnih zvez na deželi in da se pri tem meščanstvo premalo jemlje v ozir. Pri tem pa ne pomislijo ti možje, da je kmet korenina, iz katere srka meščanstvo najboljše sokove, brez katerih bi meščanstvo shiralo in se posušilo kakor drevo, ki mu odsečeš korenine. Kmečka kri pomeni za meščanstvo to, kar pomeni za telo čist, svež zrak. Gorje narodu, ki ni več svežega, zdravega kmečkega naraščaja. Njegovi dnevi so šteti in njih bodočnost je med mrlji.

Če že veliki narodi obračajo vso pažnjo na kmečki stan, kako bi jo morali še-le mi Slovenci, ki smo eden po številu najmanjših izobraženih narodov na svetu! Naši listi vedno tožijo, da se toliko naših ljudi izgubi v obmejnih, tujih mestih, da se potujčijo in svojemu narodu izneverijo. Imamo vse polno društev po mestih, ki skušajo našim ljudem ohraniti materin jezik in izdajo se v ta namen velike svote denarja.

Veliko tega truda, dela in denarja pa bi si ta društva prihranila, ako bi se bolj brigala za naše ljudi že na deželi in ne še-le potem, ko se preselijo v mesta. Skrb za naše priseljence v mesta se mora pričeti že na kmetih. Kmeta je treba gospodarsko podpreti, ga izobraziti in vzbuditi v njem narodno zavest, potem ga tudi tuji zrak v mestu ne bo okužil. — Da, naraščanje našega ljudstva v nekaterih nemških in laških mestih je tako silno, da bi utegnili v kratkem času čisto naravnim putem ta mesta popolnoma posloveniti. — Le pogledimo nekaj števil. L. 1900 je imelo n. pr. od vseh Celjanov 4.062 oseb domovinsko pravico v slovenskih okrajnih glavarstvih, le 1.772 oseb v nemških; istočasno od vseh Mariborčanov 14.645 duš v slovenskih, 5.958 duš pa v nemških okrajnih glavarstvih. V Gorici je stanovalo l. 1905. okrog 5.406 oseb iz slovenskih, le 1.894 oseb iz laških okrajnih glavarstev. Prav tako priseljevanje našega ljudstva opazimo v Trstu. Tu je bilo l. 1900 z domovinsko pravico v slovenskih okrajnih glavarstvih 34.505 duš, v srbo-hrvatskih 18.491, v italijanskih 35.037 (in sicer 13.338 iz Avstrije, 21.699 iz laškega kraljestva). Slovanskih priseljencev v Trstu je torej bilo (leta 1900) 52.996, italijanskih pa 35.037.

Te številke kažejo očitno, da moramo priti Slovenci do velike večine v teh mestih, ako bomo skrbeli za izobraževalno in gospodarsko povzdigo našega kmečkega naraščaja, ki drvi v mesta, in ga bomo že doma pripravili do tega, da bo tudi v mestih stal na straži za svoje materine pravice.

V Celju smo v zadnjem desetletju narastli od 22'70% na 30'5% (Nemci so torej padli od 77'30% na 69'5%), v Gorici od 20'61% na 36'84% (Lahi padli od 67'80% na 50'57%), v Trstu smo narastli od 16'34% na 29'81%. Rastemo torej navzlic vsemu potujčevanju.

Vsa znamenja kažejo, da priseljevanje našega naroda v ta mesta ne bo padlo, ampak nasprotno še rastle. Za naš kmečki stan je selitev našega ljudstva v mesta velika rak-rana, a kaj hočemo. Edino sredstvo, da bi naše ljudstvo ostalo raje na deželi, je, da ga izobrazimo in gospodarsko ojačimo, da bo potem vzljubilo svoj rodni dom tako, da ga ne bo lahko miselno zapustilo. Naša naloga pa je, da bomo ohranili vse priseljence v mestih svojemu narodu. V ta namen nam more in mora služiti troje: v mesta mora iti že narodno zavedno ljudstvo, čegar deci je treba omisliti potrebne slovenske šole. Naše priseljence pa je treba gospodarsko osamosvojiti.

Na Balkanu.

Balkanski zavezniki so v Londonu podpisali mirovne pogoje s Turčijo. Po teh mirovnih pogojih odstopa Turčija skoro vso evropsko Turčijo v roke balkanskih držav. Le oni kos ozemlja, ki leži med Carigradom, Dardanelami in črto Enos-Midia ostane v la-

sti nekdanj mogočnih Turkov. Propad Turčije nam kaže, da narod, ki si hoče s surovo silo podjarmiti druge narode, nima trajnosti. Osobito z ozirom na Turka se uresničuje hrvaški pregovor: Svaka sila do vremena.

Ozemlje, katero so Turki izgubili, bi si naj sedaj, razun Albanije, ki postane samostojna država, razdelili med seboj balkanski zavezniki. Tukaj pa je zopet buknila na dan stara balkanska nesloga. Kakor smo že v zadnjih številkah poročali, zahtevajo Bolgari za-se del ozemlja nižje od reke Vardar v Macedoniji, ker so se pred vojsko s Srbi tako domenili in določili natančno, katere pokrajine in mesta dobijo Srbi, katere Bolgari. Ker so imeli Bolgari pri Odrinu in Cataldici mnogo opravka s Turki ter tako niso mogli sami zavzeti vseh pokrajin, ki jim po pogodbi pripadajo, so iste zavzeli Srbi. Sedaj pa Srbi nočejo teh pokrajin več odstopiti, ampak si jih lastijo. Tudi Bolgari nočejo odnehati od svoje zahteve, da so ti kraji vsled pogodbe njihovi.

Tako je razmerje med sosednima slovanskima državama postalo jako napeto. Nemški listi so pisali, da je vojska neizogibna in če bi bilo šlo po njihovih prerokovanjih, bi med Bolgari in Srbi že morale pokati puške. Tako daleč, hvala Bogu, še ni prišlo. Toda obe državi že imata na stotisoče vojakov na meji. Velevlasti, med njimi posebno Rusija, se trudijo, da bi preprečile vojsko. Tudi balkanski državniki delujejo kolikor mogoče pomirjevalno. Ministrski predsednik Pašič in Gešov sta se v nedeljo, dne 1. junija, posvetovala, kako bi se dosegel sporazum. Sklenila sta, da se skliče sestanek ministrskih predsednikov balkanskih držav, ki naj skuša rešiti preporna vprašanja.

Tudi med Bolgari in Grki se vrše pogajanja glede Soluna. Kralj Konstantin se je baje naveličal prelivanja krvi. Miru si tudi želi Bolgarija, ker je vsled dolgotrajne vojske izmed balkanskih držav največ trpela in najbolj krvavela. Poleg tega ima za hrbtom Rumunijo, ki še ni zadovoljna samo s Silistrijo in malim ozemljem, ki ga dobi od Bolgarije, ampak zahteva še en del Dobrudže. Vsekakor je položaj na Balkanu sedaj še nerazjasnjen in je pot do trajnega miru še dolga. Na previdnosti balkanskih državnikov je sedaj ležeča usoda slovanskega Balkana!

Črnogorci ne morejo preboleti izgube Skadra in so ga zapustili z gnevom. Te dni so zadnji črnogorski oddelki odšli iz Skadra. Kedaj dobi Albanija svojega kralja, še ni znano. Esad-paša sicer pošilja svoje čete nazaj v Turčijo, zraven tega pa pridno zbira okrog sebe albanske vojake, da bi iz njih napravil deželno brambo. — Francozi so se dosedaj upirali določitvi južno-albanske meje, kakor sta jo sklenili Italija in Avstrija, da namreč ostane mesto Korica še pod Albanijo in ne pride pod Grško. Sedaj se je tudi Francija udala tej italijansko-avstrijski zahtevi.

Srbi proti Bolgariji in Avstriji

Srbski ministrski predsednik Pašič, eden najboljših srbskih politikov, je imel dne 28. maja v srbski skupščini (državnem zboru) govor, v katerem je na široko opisal razmere Srbije do Bolgarije in Avstrije ter je tudi označil stališče Avstrije, ki ga zavzema glede delitve zavzetega ozemlja. Ker Avstrija Srbiji ni dovolila, da bi njeno ozemlje segalo do jadranske obali in ker se je Avstrija najbolj zoperstavljala, da bi dobila Srbija nekaj pristanišč ob Adriji, je morala Srbija gledati, da si svoje ozemlje drugod poveča. Radi tega se je Srbija odločila, da obdrži ozemlje ob reki Vardar v Macedoniji, katero bi po pogodbi, pred vojsko sklenjeni med Srbi in Bolgari, pripadalo Bolgarom. Srbija zahteva, da se prvotna delitvena pogodba izpremeni v toliko, da dobijo Srbi kot odškodnino za jadransko obal kraje nižje Vardarja. Pašič je v svojem govoru tudi trdil, da je edino Srbija pripomogla Bolgariji do zavzetja Odrina in pokrajin v Traciji (okrožje Odrina). Srbi so dali Bolgarom mnogo večjo pomoč, nego Bolgari Srbom. Kraji ob Vardarju so se odvzeli Turkom skoraj izključno s srbskim orožjem. Radi tega je po Pašičevem mnenju Srbija opravičena zahtevati več zemlje v Macedoniji, nego se ji prizna po predvojskini pogodbi. — Pašičev govor so prinesli skoro vsi večji evropski listi doslovno. Bolgari so radi tega govora, ki je bil najbolj naperjen proti njim, zelo vznemoljeni. Tudi v Avstriji niso vladni krogi sprejeli govora s posebnim veseljem. Pašič je v svojem govoru tudi povdarjal, da si Avstri-

ja s sedanjo politiko ne bo pridobila srca Jugoslovonov.

Mirovne določbe podpisane.

V Londonu, kjer so se zbrali mirovni odposlanci Turčije, Bolgarije, Srbije, Grške in Črne gore, so v petek, dne 30. maja, končno vendar-le podpisali takozvani preliminarni mir ali mirovne določbe. Razun Bolgarije in Turčije so vse balkanske države zadnji čas zavlačevale podpis mirovnih določb z izgovorom, da poprej ne podpišejo, dokler se jim ne pripozna pravica, da se bodo smeli tudi zastopniki balkanskih držav udeleževati sej mednarodne komisije, ki se v Parizu posvetuje glede razdelitve turškega državnega dolga in slučajne vojne odškodnine balkanskim državam. Ko se je od strani velevlasti obljubilo, da se ustreže tem zahtevam, so bili tudi Srbi, Grki in Črnogorci pripravljani, podpisati mirovne določbe med zavezniki in Turčijo.

Pri podpisanju je bil navzoč tudi angleški državnik Grey. Točno ob 12. uri popoldne so se zbrali balkanski zastopniki, da podpišejo mirovne določbe. Ko so vsi zastopniki podpisali zapisnik, je imel Grey na zastopnike govor, v katerem je izražal upanje, da bo končno vendar-le prišlo na Balkanu do popolnega miru in da se bodo mogle vse balkanske države lepo razvijati. Nato so govorili zastopniki posameznih balkanskih držav. Značilna je bila izjava črnogorskega zastopnika Popoviča, ki je rekel: „Mi smo mir podpisali, toda smo kar le mogoče nezadovoljni z besedilom, ki smo je bili prisiljeni sprejeti. Anglija nam je največji del našega uspeha odvzela, ko nas je prisilila, se odpovedati Skadru. Mi jo zato smatramo za svojo dolžnico. Pričakujemo, da nam izposluje vsaj izpremembo albanske meje, rodovitnega ozemlja in naravno zvezo med Podgorico in Pečjo.“ — Mirovni zastopniki so še ostali nekaj dni v Londonu, na kar so se podali domov. Vest o podpisanih mirovnih določbah s Turčijo je bila v Sofiji sprejeta z veseljem. Sedaj lahko Bolgarija odpočije svoje vojaštvo od Cataldce ter uporabi svojo armado, če je treba, ob srbsko-grški meji.

Ta dan, ko se je sklenil mir med Turčijo in pa balkanskimi zavezniki, je bil zgodovinski dan prve vrste, ne samo za Balkan, ampak tudi za celo Evropo. Slovesnost in veliki pomen tega dneva so osobito čutili zastopniki balkanskih držav. Madjarov, drugi bolgarski delegat, se je prekrizal, ko je prijel v roko pero za svoj podpis z besedami: Podpis te pogodbe s Turčijo je za-me svet obred, ker uresničila se je moja mladostna želja, da je srečno postavljen mejnik najvažnejše dobe v zgodovini bolgarskega naroda. In bolgarski konzul Angelov je v trajen spomin shranil pero, s katerim sta Danev in Madjarov podpisala za Turčijo usodepolno, za balkanske narode nadepolno pogodbo. Isto so storili ostali zastopniki.

Evropske Turčije je sedaj pravzaprav konec. Ostanke od evropskega ozemlja le še Carigrad z malim ozemljem ter galipolski polotok in nekaj otokov za obrambo Dardanel. Carigrad še sicer ostane glavno mesto Turčije, vendar bo odslej glavna opora Turčije v Aziji.

Srbi in Bolgari se pripravljajo.

Obe državi se skrbno pripravljata na vojsko. Vojaki se na obeh straneh pošiljajo na mejo. V Srbiji je bil pretečeni teden ustavljen za več dni osebni in tovarni promet na železnicah, da so bile proge proste za pošiljanje vojaštva na bolgarsko mejo. Srbi imajo baje zbranih že 200.000 vojakov na meji. Tudi Bolgari zelo hitijo z bojnimi pripravami proti Srbom. Za 4 dni je bil ustavljen osebni in blagovni promet na bolgarskih železnicah, da je bilo vojni upravi omogočeno, spraviti dovolj vojaštva in vojnih potrebščin na mejo. Kje stojijo bojni deli nekdanj zavezniških, sedaj si že precej nasprotnih armad, še ni natančno znano. Glavna bolgarska moč se baje zbira okrog Kōstendila in Krive Palanke, druga pa stoji na severo-zahodu blizu srbsko-rumunske meje. Glavni stan srbskih čet pa je baje v Velesu ob Vardarju, kjer je zbranih po poročilih nekaterih listov sedaj že blizu 140.000 Srbov. Druga srbska armada, ki šteje baje sedaj že blizu 140.000 mož, stoji pri mestu Pirot vzhodno od Niša; pri Vidinu blizu Donave pa se zbira tretja srbska armada.

Sestanek v Caribrodu.

V nedeljo, dne 1. junija zvečer sta se v vasi Sukovo pri bolgarskem mestecu Caribrod ob srbski meji